

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Svenska språket (61-90) 30 hp

EXAMENSARBETE

Stilanalys av fyra pamfletter, och fyra kungliga påbud, från den senare delen av tryckfrihetstiden (1770–1772)

Dan Bergström

15 hp

Halmstad 2016-06-20

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte.....	2
1.2 Disposition.....	2
2. Tidigare forskning.....	3
3. Teori.....	6
4. Material och metod.....	7
4.1 Männslighetens röst.....	7
4.2 Allmänhetens röst.....	7
4.3 Bevis att eget beröm luktar illa.....	8
4.4 Fader O. Håkanssons brev.....	8
4.5 Förordning mot yppighet och överflöd.....	8
4.6 Förklaring av en äldre förordning från 1766.....	9
4.7 Förordning angående Värends härads arvdelningsrätt.....	9
4.8 Kungörelse till undersåtarna i Stockholm.....	9
4.9 Metod.....	9
5. Analys.....	11
5.1 Männslighetens röst.....	11
5.2 Allmänhetens röst.....	12
5.3 Bevis att eget beröm luktar illa.....	13
5.4 Fader O. Håkanssons brev.....	14
5.5 Förordning mot yppighet och överflöd.....	15
5.6 Förklaring av en äldre förordning från 1766.....	16
5.7 Förordning angående Värends härads arvdelningsrätt.....	16
5.8 Kungörelse till undersåtarna i Stockholm.....	17
5.9 Sammanfattning.....	18
6. Diskussion.....	20
7. Sammanfattning.....	21
Referenslista.....	22

Abstrakt

I detta arbete kommer fyra pamfletter, och fyra kungliga påbud, från den senare delen av Sveriges tryckfrihetstid (1770–1772), att analyseras stilistiskt. Arbetet fokuserar på att ställa pamfletter och kungliga påbud mot varandra, för att genom stilistisk analys undersöka om det finns stildrag som, trots de båda texttypernas olikheter, ändå förenar dem. Arbetet tar även kortfattat upp den inverkan som tidens censur, social tillhörighet, och stilmönster hade på pamflettförfattarna.

Analysen visar på att pamfletterna har en ledigare stil än de kungliga påbuden, men att de trots det ändå uppvisar stildrag som i hög grad är förknippade med myndighetstexter. En möjlig bidragande orsak till detta kan vara att pamflettförfattarna utövade sina färdigheter som skribenter redan innan tryckfrihetstiden inleddes, och att det kanske inte var helt lätt att släppa tankarna på den föregående tidens hårda publiceringsregler.

1. Inledning

I projektet Svensk sakprosa gjordes ingående studier av sakprosatexter från 1700-talet, fram till tidigt 2000-tal (Englund och Ledin 2003), och inom detta projekt har utförlig forskning utförts av Gustafsson (2001a, 2001b, och 2009), och Svensson (2001a och 2001b), av 1700-talets sakprosa. Gustafsson har i sina undersökningar koncentrerat sig på den svårgreppbara texttypen pamfletter, som förekom under 1700-talets tryckfrihetstid. Gustafsson tar även upp pamfletternas kontext, bland annat tryckfrihetstiden, och censuren som föregick den, hur detta påverkade pamflettförfattarna, och utformningen av pamfletterna. Svensson har i sina undersökningar bland annat sett närmare på myndighetstexter med kunglig avsändare.

Hur kan då en pamflett, och en myndighetstext förklaras, mer än att de utgör två olika texttyper? Pamfletterna som undersöks i detta arbete härrör från den senare delen av 1700-talets tryckfrihetstid, och är en brokig skara texter av varierande form och innehåll, i vilka det inte var ovanligt att författarna använde sig av "saftigt målände uttryck och drastiska glosor" (Hillman 1970:35). Pamfletterna gavs ut av enskilda, och till största delen anonyma personer (Gustafsson 2001a, 2001b, och 2009). Myndighetstexterna härrör från samma tidsperiod, och utgörs av kungliga påbud, så som förordningar och kungörelser, som berörde olika delar av landets befolkning.

Med förhoppning om att ha spridit lite ljus över vad som menas med pamfletter och myndighetstexter, är det då dags att besvara frågan om vad det är som ska undersökas i dem. Svaret är att de ska undersökas med avseende till deras stil. Ett antagande om att myndighetstexterna har en formell stil skulle nog få personer välja att bestrida. Det intressanta i det hela blir att ställa pamfletterna mot myndighetstexterna. Då pamfletterna är skrivna under 1700-talets tryckfrihetstid skulle ett antagande kunna göras att de har en ledigare stil än myndighetstexterna. Dessutom, med tryckfrihetstiden i åtanke, borde pamflettförfattarna ha haft möjligheten, och friheten, att ge texten en personlig prägel, men hur förhåller det sig egentligen? Gustafsson (2001a, 2001b, och 2009) gör ett antagande i sina undersökningar att författarna av pamfletterna kom från samhällets högre sociala skikt, vilket då skulle tyda på att pamfletterna, i stället för att skilja sig från myndighetstexterna, i stället bär många liknande drag. Hur detta förhåller sig, ska jag med föreliggande arbete försöka komma fram till.

1.1 Syfte

Syftet med föreliggande arbete är att beskriva och jämföra stilen i både pamfletter och kungliga påbud från den senare delen av 1700-talets tryckfrihetstid (1770 till 1772). Det som undersökningen kommer att ta fasta på är *personliga tilltal*, *personliga omtal*, *författarnärvaro*, *nominalisering*, och *passivkonstruktioner*.

Pamfletterna kan, i jämförelse med de kungliga påbuden, antagas ha en personligare prägel. Det är dock inte säkert att ett sådant antagande överensstämmer med verkligheten, och kan därför vara i behov av omvärdering.

1.2 Disposition

Föreliggande arbete är, utöver detta inledande kapitel, indelat i sex kapitel. Kapitel 2 tar upp den tidigare forskning som är relevant för detta arbete, och som detta arbete kan knyta an till. Kapitel 3 tar upp de förklaringar som utgör en av grundstenarna i detta arbete. I kapitel 4 ges en genomgång av primärmaterialet som ska analyseras, och går även igenom och förklarar den metod, med vilken analysen genomförs. Kapitel 5 utgör själva analysdelen, där texterna går igenom var för sig, enligt den i kapitel 4 beskrivna metoden. Kapitel 6 utgörs av en diskussion, där de tidigare analyserade texterna jämförs med varandra. Kapitel 7 erbjuder slutligen en sammanfattning av det som tidigare i arbetet har kommit fram till.

2. Tidigare forskning

Anna Gustafsson har genom sin forskning av det sena 1700-talets pamfletter bidragit till att skapa en mer heltäckande bild av den svenska sakprosan. Även om 1700-talets prosa och sakprosa har undersökts av andra forskare, (Hillman 1970, Svensson 2001a och 2001b), hade ingen forskare inom sakprosaforskningen tidigare valt att ingående studera just pamfletter (Gustafsson 2001b:4).

I Gustafsson (2001a) undersöks huruvida pamfletterna kan anses utgöra en genre, vilket inte är det lättaste, då heterogeniteten är stor mellan pamfletterna, på grund av deras variationer i såväl form som innehåll. Gustafsson försöker dock att nå en sorts klarhet i frågan med hjälp av fyra kriterier, vilka har använts av en annan forskare som varit delaktig i projektet Svensk sakprosa: Per Ledin (Gustafsson 2001a:387). Kriterierna är enligt följande:

1. En genre kopplar texter till en återkommande social process där människor samhandlar genom texter.
2. En genre innefattar prototypföreställningar om textutformningen.
3. En genre är normalt namngiven och på så sätt språkligt och socialt kodifierad.
4. En genre är en tradition som tas i bruk i en situation, varför den förändras över tid." (Gustafsson 2001a:387)

För pamfletternas räkning kommer Gustafsson fram till följande, nämligen att det första och det fjärde kriteriet är de två kriterier som bäst överensstämmer med genrebegreppet. Detta eftersom pamfletterna kan ses som hemmahörande i en social process, och eftersom pamfletterna följde en tradition när politiska frågor skulle debatteras (Gustafsson 2001a:387–388). I slutet av Gustafsson (2001a) nämns även, om än kortfattat, ifrån vilka samhällsskikt de personer som författat pamfletterna kunde tänkas komma (Gustafsson 2001a:398).

Gustafsson (2001b) nämner Hillman (1970) i sin tidigare forskningsöversikt, som bland annat utforskar stilen i Dalins Argus. Gustafsson menar att det i den första upplagan av Dalins Argus finns utmärkande egenskaper, så som läsartilltal, där en kontakt etableras med läsaren, och en livfull och dramatiserad framställning, vilket gjorde tidskriften populär. Dessa egenskaper blev stilbildande, och utövade därmed ett inflytande på författarna av tryckfrihetstidens pamfletter (Gustafsson 2001b:7).

Det som Gustafsson (2001b) utforskar i pamfletterna är kontexten (bland annat tryckfrihetstiden, och censuren som föregick den), den ideationella strukturen, den

interpersonella strukturen, och den textuella strukturen, där stilen endast nämns som en summering av de ovan nämnda aspekterna. Gustafsson går inte närmare in på det rent stilistiska området, som innehåller fler nyanser än bara den textuella strukturen, och nämner mer i förbigående vissa likheter som pamfletterna stilmässigt har med samma tids myndighetstexter, så som opersonlig stil, och att de ger intryck av myndighetspräglade drag (Gustafsson 2001b:26, 57).

I den avslutande diskussionen av Gustafsson (2001b) tas frågan om pamfletterna kan sägas utgöra en egen genre återigen upp. Här presenteras i stort sett samma argumentation som i Gustafsson (2001a), där de fyra kriterierna tas upp, och där pamfletterna kan sägas utgöra en genre enligt det första och det fjärde kriteriet. Ytterligare något som tas upp i denna diskussionsdel rör pamflettförfattarnas sociala tillhörighet, där Gustafsson utvecklar ämnet som kortfattat togs upp i ett tidigare arbete (Gustafsson 2001a), och instämmer med tidigare forskning om att författarna tillhörde samhällets högre sociala skikt.

I Gustafsson (2009) berörs vissa delar av den forskning som presenterats tidigare (Gustafsson 2001a och 2001b), så som traditionen av skriven debatt gällande politiska frågor, den kontext som pamfletterna befann sig i, och pamflettförfattarnas roller i den politiska debatten. Det som är nytt i Gustafsson (2009) är utgångspunkten i kritisk diskursanalys, synen på pamfletterna som en diskursiv praktik, och även att pamfletter från tidigt 1800-tal tas upp och utforskas.

Sammanfattningsvis kan det då sägas att Gustafsson i sina undersökningar av pamfletterna ser på möjlig genrestatus för pamfletterna i förhållande till tidigare svensk sakprosaforskningens kriterier, pamfletternas ideationella, interpersonella, och textuella struktur, vilka sociala skikt som författarna tillhörde, och hur kontexten påverkade både författarna och pamfletternas utformning. Dessutom får vi se att Gustafssons arbete pekar framåt, där kanske inte en genrebenämning är det huvudsakliga sättet att dela in pamfletter, och en inkludering av pamfletter även från det följande århundradet.

I sin forskning refererar Gustafsson bland annat till Svensson (2001b), där en text ingår, som enligt Gustafsson faller under hennes "definition av begreppet pamflett" (Gustafsson 2001b:6). Gemensamt för dem båda är att deras forskning befinner sig inom projektet Svensk sakprosa, och att de båda behandlar texter från 1700-talets offentlighet. Svensson (2001b) tar sig an fattigvårdsfrågan, och utforskar, bland annat genom kungliga påbud, författningstexter, och andra offentliga texter från 1700-talet och framåt, den syn som samhället hade på de fattiga, hur denna syn förändrades över tiden, och hur rikets styrande skikt sökte reglera de fattigas rättigheter och skyldigheter på olika sätt (Svensson 2001b).

I Svensson (2001a) undersöks den svenska socialpolitiska diskursen under 1700- och 1800-talet. Forskningen i Svensson (2001a) bygger vidare på det arbete som presenterades i Svensson (2001b), där kungliga påbud, författningstexter, och andra offentliga texter visar på samhällets syn på den fattiga delen av befolkningen. Svensson anser att hans forskning har en betydelsefull funktion i och med att den söker finna mönster och aspekter som kan användas till framtida sakprosaforskning. Som Svensson med egna ord formulerar sig, är undersökningen "explorativ till sin karaktär" (Svensson 2001a:5). Svenssons forskning knyter i sin metod an till en textorienterad diskursanalys, som presenterats i tidigare forskning av utomnordiskt ursprung.

Trots ingående forskning av både Gustafsson och Svensson, har ingen av dem specifikt valt att undersöka 1700-talstexternas stil. Då det uppenbarligen finns ett tomrum i den redan utförda sakprosaforskningen av 1700-talets offentliga texter, ämnar jag att försöka fylla det tomrummet med en stilistisk undersökning, med förhoppningen om att ytterligare lyckas nyansera den bild som både Gustafsson och Svensson har arbetat fram.

3. Teori

I analysen av primärmaterialet kommer jag att använda mig av begrepp som *personligt tilltal*, *personligt omtal*, *nominalisering*, och *passivkonstruktioner*. De nämnda begreppen, förutom *personligt omtal*, är hämtade från, och inspirerade av Cassirer (1993 och 2015), men då de personliga omtalen utgör en lika viktig del som de personliga tilltalen i det som kan beskrivas som personlig stil, anser jag det nödvändigt att inkludera även detta begrepp. I detta kapitel ämnar jag försöka förklara vad ovan nämnda begrepp står för, och vad som räknas in i dem.

Personligt tilltal är de pronomina i texten som författaren använder sig av när denne riktar sig till läsaren. Med andra ord kan de *personliga tilltalen* ses som *du-former* av olika slag. Du-formerna (i vissa fall åtföljda av *själf*) inkluderar pronomina så som till exempel *du*, *dig*, *ditt*, *dina*, *Er*, *Ni*, *Edra*, och *I*. I vissa fall kan de personliga tilltalen även utgöras av en titel, om texten riktar sig till en specifik läsare, som i till exempel pamfletten *Bewis, At Egit Beröm luktat illa*, där det i inledningen står *Min Herr Auctor*.

Personligt omtal är de pronomina i texten som författaren använder sig av när denne vill inkludera läsaren i det som texten presenterar. Med andra ord skulle de *personliga omtalen* kunna beskrivas som *vi-former* av olika slag. Vi-formerna inkluderar så som till exempel *oss*, *vår*, *våra*, och *wi*.

Nominalisering är det grammatiskt riktiga benämmandet av det som lite mer allmänt, och i Cassirer (1993 och 2015), kallas för *substantivsjukan*. Nominalisering innebär att verb görs om till substantiv.

Passivkonstruktioner går ofta hand i hand med användandet av nominaliseringar, och är syntaktiska konstruktioner där en handling utförs utan närvaron av ett subjekt, eller då handlingen inte är aktivt utförd.

4. Material och metod

Primärmaterialet utgörs av fyra pamfletter, och fyra myndighetstexter. De fyra pamfletterna är *Mensklighetens Röst* (1770), *Allmänhetens Röst* (1771), *Bewis, At Egit Beröm luktar illa* (1771), och *Fader O. Håkanssons Bref, Ifrån De Dödas Rike* (1771). De fyra myndighetstexterna är *Kongl. Maj:ts Förnyade Nådige Förordning Emot Yppighet och Öfwerflöd* (1770), *Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Öfwer Thess, om Barnhus- och Hospitals-Inrättningarne i Riket, th. 11 Dec. 1766 utfärdade Förordnings 3 Art:s 1 och 16 §§.* (1770), *Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning, Angående Wärends Härads Arf-Delnings Rätt* (1772), och *Kongl. Maj:ts Nådige Kundgörelse Til Thess trogne undersåtare I Residence-Staden Stockholm* (1772).

Efter en genomgång av materialet text för text, kommer jag att steg för steg gå igenom och förklara den valda metoden för utförandet av föreliggande arbete.

4.1 Människlighetens röst

Mensklighetens Röst (hädanefter MR) behandlar ämnet medmänsklighet, och den plikt som alla kristna människor har, att älska sina medmänniskor som sig själv. Författaren förmedlar de känslor som har väckts i avseende till arresteringen av en bokhandlare vid namn Holmén, och syftet med texten är troligen att väcka känslor av medmänsklighet även hos dem som läser skriften. Skriften är författad av den anonyma skribenten *Menniskjo-Wän*, är strax under två och en halv sidor lång (titelsidan ej medräknad), och är tryckt i Stockholm, i det kungliga tryckeriet, år 1770.

4.2 Allmänhetens röst

Allmänhetens Röst (hädanefter AR) är en kritisk text, där författaren tar upp sådant som är fel med det svenska riket, så som förtryck, lagar som endast gynnar de redan välbeställda, korrupion, och höga skatter som försätter den hårt arbetande befolkningen i fattigdom. Skriften har ingen utsatt författare, är skriven i versform, är två och en halv sidor lång (titelsidan ej medräknad), och är tryckt i Stockholm, hos Wennberg och Nordström, år 1771.

4.3 Bevis att eget beröm luktar illa

Bewis, At Egit Beröm luktar illa (hädanefter BEB) är författad i formen av ett svar på en tidigare utgiven pamflett, med titeln *En Ringa Militair-Persons Frögde-Betygelse* (vilken ej kommer att behandlas i detta arbete). Författaren av BEB vill påvisa de brister som finns i den tidigare utgivna pamfletten, både innehållsmässigt, och hos dess författare. Författaren av *En Ringa Militair-Persons Frögde-Betygelse* vill framhäva sin egen insikt och intellekt i förhållande till en tidigare utgiven skrift, möjligtvis av kritisk karaktär, av en professor i Uppsala, vilket framgår av BEB:s titelsida. BEB har ingen utsatt författare, är strax över fem sidor lång (titelsidan ej medräknad), och är tryckt i Stockholm, hos Wennberg och Nordström, år 1771.

4.4 Fader O. Håkanssons brev

Fader O. Håkanssons Bref, Ifrån De Dödas Rike (hädanefter FHB) är utformad som en berättelse, där författaren utger sig för att vara den avlidne Fader O. Håkansson. Håkansson berättar om sina många möten med gamla vänner, och andra personer som har varit honom bekanta i livet. Han berättar också om de kval som han själv, och de han möter, får utstå i dödsriket, för alla försyndelser de har begått mot den fattiga och mindre bemedlade delen av befolkningen medan de ännu var i livet. Skriften är författad av en anonym skribent, som har valt att sätta den avlidne Fader O. Håkansson som avsändare. Skriften är strax under sju sidor lång (titelsidan ej medräknad), och är tryckt år 1771, i tre städer. I Göteborg hos Immanuel Smitt, i Stockholm hos Wennberg och Nordström, och i Norrköping hos Johan Benjamin Blume.

4.5 Förordning mot yppighet och överflöd

Kongl. Maj:ts Förnyade Nådige Förordning Emot Yppighet och Öfwerflöd (hädanefter KMFYÖ) har Sveriges kung Adolf Fredrik som avsändare, även om denne troligtvis själv ej har skrivit texten. Förordningen tar upp en mängd förbud, som bland annat rör införsel av dryckes- och tobaksvaror, och diverse textilier. Skriften kan tänkas vara författad av P. G. Ehrencrona, vars namn är tryckt under kungens. Skriften är strax under tre sidor lång (titelsidan ej medräknad), och är tryckt i Stockholm, i det kungliga tryckeriet, år 1770.

4.6 Förklaring av en äldre förordning från 1766

Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Öfwer Thess, om Barnhus- och Hospitals-Inrättningarne i Riket, th. 11 Dec. 1766 utfärdade Förordnings 3 Art:s 1 och 16 §§ (hädanefter KMFBH) har Sveriges kung Adolf Fredrik som avsändare. Förklaringen avser vissa förändringar i 1766 års förordning, gällande barnhus och fattigvårdsinrättningar. Skriften har, i likhet med KMFYÖ, P. G. Ehrencronas namn under kungens, är strax under en och en halv sidor lång (titelsidan ej medräknad), och är tryckt i Stockholm, i det kungliga tryckeriet, år 1770.

4.7 Förordning angående Värends härads arvdelningsrätt

Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning, Angående Wärends Härads Arf-Delnings Rätt (hädanefter KMFWA) har Sveriges kung Gustaf (III) som avsändare, även om denne troligtvis själv ej har skrivit texten. Förordningen behandlar en arvdelningslag, vilken har sitt ursprung i det gamla småländska landet Varend, och beslutet om att låta denna gamla lag vara gällande för hela det svenska riket. Skriften kan tänkas vara författad av Daniel Plaan, vars namn är tryckt under kungens. Skriften är strax under en och en halv sidor lång (titelsidan ej medräknad), och är tryckt i Stockholm, hos Henric Foug, år 1772.

4.8 Kungörelse till undersåtarna i Stockholm

Kongl. Maj:ts Nådige Kundgörelse Til Thess trogne undersåtare I Residence-Staden Stockholm (hädanefter KMKUS) har Sveriges kung Gustaf (III) som avsändare. Möjligen har kungen själv författat texten, då inget annat namn än kungens är skrivet på sista sidan. Kungörelsen uppmanar Stockholms invånare att hålla sig inomhus, och avvakta ytterligare besked om det pågående maktövertagandet. Skriften är strax över en och en halv sidor lång (titelsidan ej medräknad), och är tryckt i Stockholm, hos Henric Foug, år 1772.

4.9 Metod

I mitt sökande efter en, till föreliggande arbete anpassad och relevant metod, har jag låtit mig vägledas av Cassirer (1993 och 2015). Från nämnda verk har jag valt ut de aspekter som, enligt min bedömning, kan tjäna som verktyg för att nå ett tillfredsställande resultat.

Först ut är *personliga tilltal*, då förekomsten av dem tydligt uppvisar textens drag av närhet (personlig stil) eller distans (opersonlig stil) gentemot läsaren (Cassirer 1993:44–45). Detta utgör en viktig del i beskrivningen av formell/informell stil. Hit hör också *personliga omtal*, som gör det möjligt för avsändaren att inkludera läsaren, och skapa en *vi-känsla*.

Något som också utgör en viktig del i bedömningen av formell/informell stil, är närvaron av författaren. I formella texter, dit de kungliga påbuden räknas, är *författarnärvaron* näst intill obefintlig, medan det i informella texter ofta är en högre författarnärvaro.

Ytterligare ett verktyg som tjänar bedömningen av den formella/informella stilen är användandet av *nominalisering*. Uppvisar texten en hög grad av nominalisering, drar texten åt det formella hållet.

Sist ut är *passivkonstruktioner*, som ofta går hand i hand med nominaliseringarna. Här handlar det om meningar där handlingarna inte är aktiva, eller att utförandet sker utan närvaron av ett subjekt. I den personliga och informella stilen återfinns få sådana konstruktioner, medan den är vanligt förekommande i den opersonliga och formella stilen.

Sammantaget utgör ovan nämnda aspekter de verktyg jag använder i analysen av primärmaterialet. Det är min förhoppning att aspekterna tillsammans kommer att ge en helhetsbild av texterna, att det framgår vilka formella drag som är synliga i de kungliga påbuden, och om dessa drag även visar sig i pamfletterna.

5. Analys

I denna del av arbetet kommer ovan nämnda texter att analyseras enligt det beskrivna sättet i föregående kapitel (rubrik 4.9), det vill säga var för sig. Det som jag kommer att se på är personligt tilltal av författaren till läsaren, personligt omtal, hur författaren markerar sin egen närvaro i texten, nominalisering, och passiva meningskonstruktioner.

5.1 Människlighetens röst

I MR förekommer former av pronomenet *du* fem gånger i texten, och alla fem är placerade i textens första stycke. Dessa *du-former* utgör dock inga personliga tilltal, utan är alla riktade inåt texten, mot det abstrakta substantivet *människlighet*. Följande citat (mina kursiveringar) får illustrera och ge stöd åt denna iakttagelse: "Menschlighet! Det är åtankan af *Ditt* stora Namn, som i dag uplifwar mina känslor. Det är *Du* som råder öfwer mitt sinne. Det är ock *Du*, som nu befalt mig skrifwa" (MR:1).

På två platser i texten förekommer pronomina som vid en hastig anblick kanske kan tyckas markera personligt omtal, men i båda fallen rör det sig om ett generellt omtal, som inte riktar sig mot en specifik läsare. Detta framgår av följande exempels kringliggande text (mina kursiveringar): "Wårdandet af den personliga Säkerheten, och handhafwandet af *wåra* Lagar är af Högsta Magten anförtrodt åt den Lagskipande Magten, til befrämjande af *wår* inbördes Trygg- och Säkerhet" (MR:2).

I texten återfinns ytterligare ett exempel på ett omtalspronomen (min kursivering): "Sådant alt wittnar om Menschlighet och Medborgerlig kärlek, som jag önskar bland *oss* alt mer och mer må tilltaga, och altid blifwa et wärdigt känne-teckn af redliga Swenska hjertan" (MR:3). Detta kan tolkas antingen som ett personligt omtal, eller ett generellt omtal. Som jag tolkar det, är det ett generellt omtal. För det första förekommer inga personliga till- eller omtal i texten i övrigt, vilket kan ses som ett stöd för min tolkning. För det andra går det att tänka sig att ett dolt *alla* är placerat direkt efter pronomenet *oss* (i texten skulle det då bli *oss alla*). Detta skulle då utgöra en specificering och ett förtydligande av *oss*, och på så sätt tydliggöra att *oss* är ett generellt omtal.

I motsats till de inåtriktade *du-formerna*, framträder författaren på ett synnerligen tydligt sätt i texten. Hela 58 gånger förekommer former av pronomenet *jag*, vilket gör att författarens närvaro i texten är högst påtaglig. I följande exempel blir detta tydligt (mina kursiveringar):

"Jag inser nogsammt widden af *mina* pligter, och den wördnad *jag* Lagarna skyldig är." "[...] den Högaktning *jag* hyser för den Lagskipande Magten, med den kärlek, *jag* såsom Svensk, naturligt wis bör äga til *mit* Fädernesland och *mina* Medborgare."

Åtta nominaliseringar är funna i texten, och de är enligt följande: "anseende" (MR:1), "avgörande", "Wårdandet", "handhafwandet", "befrämjande", "högaktning", "stillatigande" (MR:2), och "känne-tekn" (MR:3).

Nio passivkonstruktioner är funna i texten. Följande exempel visar några av dem: "är det wäl menskligit at något oroas deröfwer", "där de aldragröfste missgjernings-män och missdådare pläga i fångsligit förwar hållas" (MR:1), "til befrämjande af vår inbördes Trygg- och Säkerhet", och "wil jag då med stillatigande afbida" (MR:2). Att exemplen bär spår av myndighetsspråket framgår tydligt.

5.2 Allmänhetens röst

I AR förekommer *du-former* sex gånger, och alla sex är placerade i textens två sista stycken. *Du-formerna* är dock inga personliga tilltal, utan riktar sig till landet Sverige. Författaren ger här Sverige personliga egenskaper, men eftersom Sverige är en geografisk plats, kan dessa *du-former* inte ses som några personliga tilltal. Följande citat får illustrera denna bedömning (mina kursiveringar):

Ja, Swerge! *Du* är sällt, om *Du* har ingen lott,/ I dessa Enwålds-fel och Herra-wåldes-brott;/ Men är *Din* ställning krank, til axlar, arm och händer,/ Så bed om Himlens nåd, och gläds at Riksens/ Ständer/ De äga Magt och Drift at dra *dig* ur *Din* nöd,/ At hämma slöseri, och ge arbetarn bröd;/ De täncka ej uppå at öka mer *Din* gäld;/ De kunna kufwa Cours och Ämbets-manna-wäld (AR:3).

I texten lyser de personliga omtalen med sin frånvaro, och inte på någon plats i texten markerar författaren sin närvaro. Den totala frånvaron av författaren i texten kanske är ett medvetet drag från författarens sida, för att förstärka textens anonymitet.

Nominaliseringarna lyser med sin frånvaro i AR, men fyra passivkonstruktioner är funna: "Där barn och ungdom leds i slika fäders spår" (AR:1), "Där slögd, förädlings-konst borttraslas af bönhasar", "Där Handels wågen bryts i Wäxel-Ryttarns lag" (AR:2), och "Så bed om Himlens nåd, och gläds at Riksens/Ständer" (AR:3). Även med dessa passivkonstruktioner i åtanke, upplevs inte denna text som myndighetsspråklig. Det har till

stor del att göra med att skriften är författad i diktform, och det kan med största säkerhet antagas att ingen myndighetstext skulle författas i sådan form.

5.3 Bevis att eget beröm luktar illa

I BEB förekommer personligt tilltal 110 gånger, men till en specifik läsare, nämligen författaren av *En Ringa Militair-Persons Frögde-Betygelse*, vilket tydliggörs av att skriften inleds med "Min Herr Auctor" (BEB:1). Även i övriga delar av texten syns exempel på detta: "Ni Herr Auctor" (BEB:2), "Ni, Min Herr Auctor", "Min löjelige Auctor, Ni" (BEB:3), och "Min Herr Auctor" (BEB:5). Övriga direkta tilltal, så som till exempel *Ni, Edra*, och *Ni sjelf*, åsyftar också författaren.

På två platser i texten förekommer generellt omtal, som inte åsyftar författaren av *En Ringa Militair-Persons Frögde-Betygelse*, utan är av mer allmän karaktär (mina kursiveringar): "[...] torde fallit mången utur tankarne. Utom dess har Auctor tillika lärt oss förmoda [...]" (BEB:4), och "[...] ty beware oss! at Ert egna beröm härefter vidare skall stincka och luckta ibland hela allmänheten" (BEB:6). Omtalen riktar sig till de läsare som, enligt författaren av BEB, har haft oturen att läsa den tidigare nämnda texten, vilket framgår av följande exempel: "Sluteligen önskar jag, det Ert i egen tanka så stora förstånd, ännu måtte tilwära til en halfpart så wore allmänheten förwissad om at slippa Era snille-prof [...]" (BEB:5–6).

Författaren av BEB är närvarande i texten. Former av pronomenet *jag* förekommer 26 gånger, och här är några exempel på detta (mina kursiveringar): "*Jag* skall wäl hugna Er med den Titelen [...]" (BEB:1), "*Jag* gör en början med den härliga methoden Ni brukat [...]" (BEB:3), och "Min Herr Auctor, *jag* ledsnar at längre tala om Era barnsligheter" (BEB:5).

I texten är sju nominaliseringar funna, och de är enligt följande: "undersökning" (BEB:1), "igenomläsande" (BEB:2), "samansättningen", "inbillning" (BEB:3), "stegrandet", "stegrande" (BEB:4), och "önskningar" (BEB:5). Av de sju nominaliseringarna upplevs *igenomläsande*, och *stegrandet* som de mest myndighetspräglade.

I texten är 15 passivkonstruktioner funna, och här är exempel på några av dem: "til at wisa det Ni snarare bort blygas [...] än glädjas öfwer en inbillad Insigt", "här och där göra mina anmärkningar til den satsens bestyrkande" (BEB:1), "At Kongl. Slotts Cancelliets Kundgörelse angående stegrandet af swarta Kläden", "olyckeligen skulle komma at bibehållas", och "Utom dess har Auctor tillika lärt oss förmoda, det alla änteliga wahrors

stegrande lærer med dubbla böter härefter förekommas" (BEB:4). I några av exemplen syns tydliga spår av element som starkt påminner om det myndighetspräkliga framställningssättet.

5.4 Fader O. Håkanssons brev

I FHB förekommer personligt tilltal åtta gånger, varav fem av dem är direkt tilltal till läsaren. Tre av de fem läsartilltalen, "käre Bror", "du", och "Dig", återfinns på första sidan i texten, och de återstående två, "käre Bror", och "dine", finns på sista sidan. De personliga tilltal som inte räknas till läsartilltalen, "kära Bror", "Dig", och "Du", återfinns på sida två i texten, då Fader O. Håkanssons vän, Biskop Hans (Bispen), är i dialog med Håkansson (mina kursiveringar):

"[...] efter en god stunds förlopp, sade jag helt darrande till Bispen: [...] en sådan sjukdom hade jag aldrig i werlden, eller huru säger *kära Bror*? Han swarade: Det tror jag wäl; jag wisse då ej eller af dylik plåga, långt mindre tänkte jag, at nånsin smaka henne; men nu kan jag berätta *Dig*, at alla de, som wistas uti detta widlyftiga fältet, måste låta sig behaga, at esomoftast, i lika hög grad som wi nyss rönt, känna den samma: ty på sådant sätt skola wi här belönas för de mångfaldiga suckar och tårar, som wi utpressat och äro fälde, af de oskyldigt lidande, öfwer wåre politiske interessente göromål i werlden; och *Du* må tro, det blifwer wäl ännu långt wårre. (FHB:2)"

I texten återfinns det 26 pronomina som markerar personligt omtal, men endast tre av dem riktar sig till läsaren av texten. Två av dem befinner sig i textens inledning, och den tredje återfinns på sista sidan. Följande citat visar detta (mina kursiveringar): "[...] i anseende til den wänskap *wi* plägat i werlden, kan jag ej underlåta at berätta käre Bror något [...]", och "Den förste, jag råkade och talte med, war en min gamle [...] wän Biskop Hans, med hwilken jag, äwen som hos *Dig* och flere, altid hade det förtroligaste umgänge, då *wi* lefde tilhopa i werlden"(FHB:1). "Sidst anhåller jag, at käre Bror täckes göra detta mit bref almänt: Ho wet, om icke det torde tjena både de *dine* och mine ännu i werlden warande wänner [...] då de förmodeligen kunna skiljas bättre från werlden än *wi* [...]"(FHB:7). Övriga omtal i texten riktar Håkansson och Biskop Hans till varandra. Den största delen av nämnda omtal kommer från Håkansson, då han berättar om sin vistelse i följe med Biskop Hans, och då Håkansson är i dialog med den samme. På sidan 2 (som kan ses i blockcitatet ovan) och sidan 6 i texten står dock Biskop Hans för sammanlagt fem av omtalen.

Författaren, som utger sig för att vara Fader O. Håkansson, är ytterst tydlig hela texten igenom. Olika former av *jag* förekommer 69 gånger. Två tydliga exempel på detta är följande

citat (mina kursiveringar): "Han wisade *mig* äfwen *min* tafla, wharuppå *jag*, til *min* förskräckelse, las årtalet 1756 [...]" (FHB:2), och "[...] *jag* förmådde ej beskåda dem: ty en jämmerlig ängslan öfwerföll *mig*, och likaså Bispen, det *jag* på honom kunde märka; ja, *jag* wart så plågad, som tusende sinom tusende matkar hade stunget *mig* i själen [...]" (FHB:3).

I FHB är 23 nominaliseringar funna, och några av dem ges exempel på här: "hitkomsten", "ägande" (FHB:1), "ängslan", "bäfwande" (FHB:3), "krökningar", "skriande", "orsaken" (FHB:5), "utöfningen", och "vrängande" (FHB:6). Vissa av nominaliseringarna skulle troligtvis kunna passera en läsare obemärkt förbi, medan andra, så som till exempel *ägande*, *utöfningen*, och *wrängande* mer drar åt det myndighetsspråkliga hållet.

I texten är 19 passivkonstruktioner funna, av vilka här ges några exempel: "i lifstiden ägande högförnäme wänner och bekante", "den börjades med et faseligt grinande" (FHB:1), "dock med den skildnad, utan at förtäras och dö" (FHB:3), och "det wi nogsamt kunde märka af deras många krökningar, samt oförlikneliga grinande och skriande" (FHB:5). De tendenser av myndighetsspråk som går att avläsa i exemplen innehåller dock mycket färgstarka beskrivningar, vilket inte är ett utmärkande drag i de nedanstående kungliga påbuden. Det blir då ytterligare en påminnelse om att FHB är en personligt skriven text.

5.5 Förordning mot yppighet och överflöd

Föga förvånande innehåller KMFYÖ varken personliga tilltal eller omtal. Det är en opersonlig myndighetstext som endast nämner förbud mot diverse varor, och de bötesbelopp som föreligger om någon av rikets undersåtar skulle bryta mot förbuden.

Förordningens kungliga avsändare syns på ett fåtal platser i texten, vilket framkommer genom användandet av *pluralis majestatis*, som i följande exempel (mina kursiveringar): "WI ADOLPH FRIEDRICH [...] Göre witterligit, thet *Wi* af Riksens Ständers, wid sistledne Riksdag, til *Oss* inkomne underdåniga Skrifwelse [...] at *Oss* til ytterligre skärskådande företaga *Wår* [...]" (KMFYÖ:1).

I texten är 17 nominaliseringar funna, och vissa av dem ges exempel på här: "införsel", "skärskådande", "tillstyrkande", "förklaringen", "inöfning", "införskrifningen", "nyttjande" (KMFYÖ:1), och "hämmande" (KMFYÖ:2). Exempelen ger intrycket av att, till största delen, vara fullfjädrade ord till användning i myndighetssammanhang. Ett undantag kan tänkas vara *förklaringen*, som säkerligen inte skulle stå ut alltför mycket i en personligt författad text.

I KMFYÖ är 30 passivkonstruktioner funna, och några av dem ges exempel på enligt följande: "til *Oss* inkomne underdåniga Skrifwelse", "en del af författningarne [...] lägga

hinder i vägen, til Industriens befrämjande och Fria Konstners införande i Riket", "Utlänningar böra upmuntras til inflyttning" (KMFYÖ:1), "All Dessert förbjudes jämwäl wid sistnämnde Plikt, undantagandes then, som af inhemska Frukter tilredes" (KMFYÖ:2), och "dock undantagandes Officerares och Borgerskapets wid Paraderingar nyttjande Rid-Equipager" (KMFYÖ:3). Det är svårt att göra några betydelsefulla iakttagelser här. Exempelen talar för sig själva i sin myndighetsspråkighet.

5.6 Förklaring av en äldre förordning från 1766

Inte heller i KMFBH återfinns några spår av personliga tilltal eller omtal. Här har vi ytterligare en opersonlig myndighetstext, och här tas endast upp förklaringar och förändringar av den äldre förordning från 1766, som KMFBH avser att förklara och förändra.

Den kungliga avsändaren syns i början och slutet av texten, och även här rör det sig endast om användandet av *pluralis majestatis*, vilket framgår av detta citat (mina kursiveringar): "Til yttermera wisso hafwe *Wi* thetta med Egen Hand underskrifwit, och med *Wårt* Kongl. Sigill bekräfta låtit" (KMFBH:2).

I texten är 14 nominaliseringar funna, och här ges exempel på några av dem: "öfwerwägande", "tilstyrkande", "öfwerensstämmande" (KMFBH:1), "Innehafware", "städjande", "afgång", och "mästbjudande" (KMFBH:2). Alla nominaliseringarna upplevs höra hemma i myndighetsspråkssammanhang.

I KMFBH är 17 passivkonstruktioner funna, och några av dem ges i följande exempel: "Göre witterligt, at, tå *Wi* under öfwerwägande tagit", "uppå Theras tilstyrkande", "Beträffande åter thenna Art:s 16 §., hwarutinnan stadgas om Hospitals-Hemmanens städjande på wissa år, och Städjans utbjudande på Auction" (KMFBH:1), "utan ny Auctions anställande", och "bör Städjan på Auction til then mästbjudande uplåtas" (KMFBH:2). Som synes är de myndighetsspråkliga elementen högst påtagliga.

5.7 Förordning angående Värends härads arvdelningsrätt

KMFWA fortsätter traditionen av opersonligt myndighetsspråk, och innehåller, i likhet med KMFYÖ och KMFBH, inga personliga till- eller omtal. Skriften behandlar endast den arvdelningslag, med ursprung i Värends härad, som enligt rikets ständer bör gälla i hela det svenska riket.

Till skillnad från KMFYÖ och KMFBH används inte *pluralis majestatis* i början av texten, utan dyker först upp mot slutet av den första sidan, i följande citat (min kursivering): "[...] thetta Ärende hoss *Oss* i underdånighet anmält [...]" (KMFWA:1).

Fyra nominaliseringar är funna i KMFWA, och de är enligt följande: "ansökning", "stadfästelse", "tilstyrkande", och "bibehållandet" (KMFWA:1). Vid jämförelse med KMFYÖ och KMFBH, skulle det kunna tänkas att andelen nominaliseringar är på en lägre nivå. Dock är det svårt att göra exakta jämförelser, då textlängden och frakturstilsstorleken skiljer sig mellan skrifterna.

Åtta passivkonstruktioner är funna i texten, av vilka några ges exempel på här: "ansökning blifwit giord om stadfästelse å then Arfsdelnings Lag", "Hustru skal giftas til hälften i Bondes bo", "til thess nyligen fråga om bibehållandet theraf, wid Domstolen kommit at wäckas" (KMFWA:1), "för samtida och efterkommande therigenom uplifwas", och "icke i någor måtto kan räknas ibland the häfder" (KMFWA:2). Även om passivkonstruktionerna inte är många till sitt antal, ger de ändå intrycket av att ha en högst myndighetsspråklig karaktär.

5.8 Kungörelse till undersåtarna i Stockholm

I denna kungörelse (KMKUS) finns det inga personliga till- eller omtal, vilket inte är förvånande, då det stämmer överens med övriga undersökta myndighetstexters utformning. Det som i stället är förvånande är att det ingenstans i texten förekommer ett enda användande av *pluralis majestatis*. Den kungliga avsändaren omnämns endast som tredje person i texten, och det enda som räddar texten från fullständig anonymitet är att kung Gustafs (III) namn är tryckt på sista sidan.

I texten är fyra nominaliseringar funna, och de är enligt följande: "bibehållande", "beskydd", "tilhjelp" (KMKUS:1), och "befallningar" (KMKUS:2). Det går inte att komma ifrån det faktum att detta är en myndighetstext, och som sådan uppvisar den myndighetsspråkliga element. Med detta i åtanke, och med de uteblivna personliga till- och omtalen, samt frånvaron av *pluralis majestatis*, i beaktande, upplevs KMKUS vara en mer direkt skriven text, jämfört med de föregående kungliga påbuden.

Fem passivkonstruktioner är funna i texten, vilka är enligt följande: "thes rätta frihets bibehållande nu tagas måste" (KMKUS:1), "wäl wetande, at then som mot sin Lagkrönte Konung sig sätta wille", och "börandes ingen åtlyda andra befallningar, än the, som Kongl. Maj:t warder gifwandes" (KMKUS:2). Det låga antalet passivkonstruktioner gör att texten,

inte i lika hög grad, upplevs som tung och stel, som annars vanligen kännetecknar myndighetstexter.

5.9 Sammanfattning

Sett till personliga tilltal är BEB ledande, då sådana förekommer 110 gånger i texten. Vad gäller personliga omtal är FHB den text där sådana förekommer i högst utsträckning: 26 gånger. Även sett till författarnärvaron leder FHB, där vi ser 69 sådana förekomster, tätt åtföljd av MR, med 58 förekomster. Vad gäller författarnärvaron, måste även AR nämnas, då det är den enda av pamfletterna där sådan helt och hållet lyser med sin frånvaro, och som i den aspekten kan jämföras med de kungliga påbuden. FHB har även det högsta antalet nominaliseringar, 23 stycken, vilket är mer än KMFYÖ (17) och KMFBH (14). Den text där flest passivkonstruktioner förekommer är KMFYÖ, med 30 sådana. De två texter som kommer närmast KMFYÖ i antal passivkonstruktioner är FHB (19), och KMFBH (17). Det ska dock sägas att det är svårt att göra exakta räknebara jämförelser mellan texterna, då antalet sidor, och storleken på frakturstilstrycket, varierar från text till text.

Det som på förhand kunde tas som givet, var att de kungliga påbuden skulle vara formella, och i hög grad myndighetsspråkliga. Det som inte var lika givet, var i hur stor utsträckning pamfletterna skulle uppvisa samma stilistiska drag. Som framgår av analysen ovan, uppvisar pamfletterna en hög grad av personligt skrivande, och har i de flesta fallen en stark författarnärvaro. Detta till trots finns det ändå flera likheter med de kungliga påbuden.

FHB, som är en personligt skriven text, och har en ytterst påtaglig författarnärvaro, är ändå den text som uppvisar flest gemensamma drag med de kungliga påbuden, med höga antal nominaliseringar, och passivkonstruktioner.

En annan pamflett som är jämförbar med påbuden är AR, som då närmast skulle kunna jämföras med KMKUS. Båda texterna saknar personliga omtal, närvaron av författaren är endast marginellt mer framtonad i KMKUS, och båda texterna har ett lågt antal passivkonstruktioner. Dock skiljer sig texterna åt markant i ett annat avseende, nämligen det att AR är författad i diktform, vilket gör att AR ändå erhåller en viss grad av personlighet. KMKUS däremot är, sina få nominaliseringar och passivkonstruktioner till trots, ändå en stel, opersonlig, och myndighetsspråklig text.

En pamflett som på ett sätt skiljer sig markant från de kungliga påbuden är BEB. I denna text förekommer det personliga tilltal 110 gånger. Detta kan då ställas mot påbuden, där det inte förekommer några personliga tilltal överhuvudtaget. Med detta sagt har dock BEB ändå

en stark gemensam nämnare med påbudena, i och med att antalet passivkonstruktioner är så pass högt som 15.

Detta är några jämförelser mellan pamfletterna och de kungliga påbudena, men givetvis finns det fler jämförelser som kan göras. Som en överblick, och som grund för ytterligare jämförelser, följer nedanstående tabell över personligt till- och omtal, författarnärvaro, nominalisering, och passivkonstruktioner för samtliga analyserade texter:

Tabell 1: Jämförelsetal av stilistiska drag

	Personligt tilltal	Personligt omtal	Författar- närvaro	Nomina- lisering	Passivkon- struktioner
MR	5	3	58	8	9
AR	6	0	0	0	4
BEB	110	2	26	7	15
FHB	8	26	69	23	19
KMFYÖ	0	0	0	17	30
KMFBH	0	0	0	14	17
KMFWA	0	0	0	4	8
KMKUS	0	0	0	4	5

6. Diskussion

Analysens resultat visar på att pamfletterna har en ledigare stil än de kungliga påbuden, men också att pamfletterna bär på sådana stildrag som är mer förknippade med myndighetstexter. Möjligtvis kan det vara så att den hårda censuren som föregick tryckfrihetstiden, som Anna Gustafsson tar upp, hade fortsatt starkt inflytande på författarna av pamfletterna. Det kan tänkas att tryckfrihetstidens pamflettförfattare även tidigare utövade sina färdigheter som skribenter, under den tid då censuren rådde, och hade kanske, i det undermedvetna, de hårdare publiceringsreglerna med sig i bagaget, vilket i så fall medförde ett inte så fullt ut fritt författarskap som det annars kunde gå att tänka sig.

En annan aspekt som Gustafsson tar upp är pamflettförfattarnas sociala tillhörighet. Hon gör ett antagande om att författarna av pamfletterna tillhörde samhällets högre sociala skikt. Detta skulle då kunna förklara varför pamfletterna, trots att de är skrivna under tryckfrihetstiden, uppvisar tydliga spår av den myndighetsspråkliga stilen. Tillhörde pamflettförfattarna samhällets högre sociala skikt, kan det antas att de var väl förtrogna med de högre ståndens språkbruk. Om då en författare huvudsakligen använde sig av en viss specifik stil i skrifter som hörde det högre sociala livet till, och som kanske även var förknippad med ett annat yrkesutövande än det som skribent, är det inte helt omöjligt att tänka sig att dylik stil lyste igenom även i författarens produktion av en pamflett.

Pamfletterna uppvisar dock inte en sådan stelhet som återfinns i samtidens myndighetstexter, och därför är det tänkbart att pamflettförfattarna inte endast influerades av invanda stilmönster från sin sociala omgivning, utan att de även influerades av stilmönster som befann sig utanför de höga sociala skikt som de själva var en del av. Som Gustafsson tar upp, var Dalins Argus en populär skrift under 1700-talets första hälft. Då Dalins Argus fick en enorm genomslagskraft i hela samhället, är det absolut tänkbart att vissa av de stilmönster som återfanns däri senare användes av tryckfrihetstidens pamflettförfattare.

7. Sammanfattning

I projektet Svensk sakprosa har ingående forskning gjorts om sakprosatexter från 1700-talet fram till tidigt 2000-tal. Framstående forskare inom området sakprosa från 1700-talet är Anna Gustafsson och Jan Svensson, vars arbeten har givit sakprosaforskningen en ingående bild av 1700-talets sakprosa.

Materialet som har analyserats består av fyra pamfletter, av varierande utformning och karaktär, och fyra myndighetstexter, som utgörs av kungliga påbud, så som förordningar och förklaringar.

Metoden som har använts för att analysera materialet har inspirerats och vägletts av verk författade av Peter Cassirer. Med utgångspunkt i beskrivningarna i nämnda verk, har så en relevant och anpassad metod kunnat konstrueras för mitt arbete.

Analysen av nämnda material visar på att även om pamfletterna uppvisar en föga förvånande ledigare stil än de kungliga påbuden, innehåller de ändå flera stildrag som påminner om den myndighetsspråkliga stilen i de kungliga påbuden.

I diskussionskapitlet tas censuren, pamflettförfattarnas sociala tillhörighet, och stilmönster upp. Allt detta hade en inverkan på författarna av pamfletterna, vilket i sin tur påverkade pamfletternas stil.

Referenslista

Allmänhetens Röst, År 1771. Stockholm: Wennberg och Nordström, 1771.

http://www.stockholmskallan.se/PostFiles/SMF/SD/SSMB_0024569_01.pdf (hämtad 2015-05-06).

Bewis, At Egit Beröm luktar illa; Hemtat, Utur En nyligen utkommen Skrift, kallad: En Ringa Militair-Persons Frögde-Betygelse, Deröfwer At Han fått mera Insikt och Erfarenhet, Samt Större Urskillnings-gåfwor, än Herr Professoren N. N. i Upsala. Och Uti et Bref til Dess Auctor, Föreställt. Stockholm: Wennberg och Nordström, 1771.

http://weburn.kb.se/metadata/991/EOD_2436991.htm (hämtad 2015-05-07).

Cassirer, Peter 1993: *Stilistik & stilanalys.* Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Cassirer, Peter 2015: *Stilistiken.* Ödåkra: Retorikförlaget.

Englund, Boel & Ledin, Per 2003: *Teoretiska perspektiv på sakprosa.* Lund: Studentlitteratur.

Fader O. Håkanssons Bref, Ifrån De Dödas Rike, Til En sin Wän i Werlden, Igenfunnit uti pligten i Carons lilla Färgebåt. Götheborg: Immanuel Smitt, Kongl. G. Boktr, 1771.

Stockholm: Wennberg och Nordström, 1771. Norrköping: Johan Benjamin Blume, 1771.

(utskrift av digital kopia av originalverket, från Kungliga Biblioteket i Stockholm).

Gustafsson, Anna 2001a: Pamflettdebatten. I: Melander, Björn & Olsson, Björn (red.)

Verklighetens texter: sjutton fallstudier. Lund: Studentlitteratur.

Gustafsson, Anna 2001b: Politiska pamfletter i det fria ordets slyngelålder. Textanalys av fem inlägg i den politiska offentligheten under tryckfrihetstiden (1766–1772). *Projektet svensk sakprosa. Rapport nr. 18.* Studentlitteratur och författaren.

<https://www.studentlitteratur.se/o.o.i.s/329> (hämtad 2015-05-04).

Gustafsson, Anna 2009: *Pamfletter! En diskursiv praktik och dess strategier i tidig svensk politisk offentlighet.* *Lundastudier i nordisk språkvetenskap A 66.* Lund: Språk- och litteraturcentrum.

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1274937&fileOid=1274961> (hämtad 2015-05-04).

Hillman, Rolf 1970: *Svensk prosastil under 1700-talet.* Stockholm: Läromedelsförlagen.

Kongl. Maj:ts Förnyade Nådige Förordning Emot Yppighet och Öfwerflöd. Gifwen Stockholm i Råd-Kammaren then 15 Martii 1770. Stockholm: Kongl. Tryckeriet, 1770.

http://www.stockholmskallan.se/PostFiles/SMF/SD/SSM_Kongl_majts_Fornyade_nadige_Forordning_17700315.pdf (hämtad 2015-05-06).

- Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning, Angående Wärends Härads Arf-Delnings Rätt. Gifwen Stockholm i Råd-Kammaren Then 26 Junii 1772.* Stockholm: Henric Fougts, 1772.
http://weburn.kb.se/metadata/988/EOD_3296988.htm (hämtad 2015-05-06).
- Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Öfwer Thess, om Barnhus- och Hospitals-Inrättningarne i Riket, th. 11 Dec. 1766 utfärdade Förordnings 3 Art:s 1 och 16 §§. angående Barnhus- och Hospitals-Hemmans Utskylder och Besittning. Gifwen Stockholm i Råd-Kammaren then 5 April. 1770.* Stockholm: Kongl. Tryckeriet, 1770.
(utskrift av digital kopia av originalverket, från Kungliga Biblioteket i Stockholm).
- Kongl. Maj:ts Nådige Kundgörelse Til Thess trogne undersätare I Residence-Staden Stockholm.* Stockholm: Henric Fougts, 1772.
http://www.stockholmskallan.se/PostFiles/SMF/SD/SSM_Kongl._majts_nadi_1772.pdf
(hämtad 2015-12-17).
- Mensklighetens Röst, Wid Bokhandlaren Herr Holméns Arrestering.* Stockholm: Kongl. Tryckeriet, 1770.
http://weburn.kb.se/metadata/182/EOD_2414182.htm (hämtad 2015-05-07).
- Svensson, Jan 2001a: Fattigvårdens texter - en studie av den socialpolitiska diskursen i Sverige under 1700- och 1800-talet. *Projektet svensk sakprosa. Rapport nr. 9.* Studentlitteratur och författaren.
<https://www.studentlitteratur.se/o.o.i.s/329> (hämtad 2015-05-04).
- Svensson, Jan 2001b: Fattigvårdsfrågan som diskursordning. I: Melander, Björn & Olsson, Björn (red.) *Verklighetens texter: sjutton fallstudier.* Lund: Studentlitteratur.

Dan Bergström

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se